

FOAIA DIECESANĂ.

Organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeșului.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

Prețul Abonamentului :
 Pentru Austro-Ungaria pe an . 5 fl. — cr.
 " " " " pe 1/2 an 2 " 50 "
 " România și străinătate pe an . 14 franci
 " " " " " pe 1/2 an 7 "

Prețul inserțiunilor :
 Pentru publicațiunilor oficiale, concurse,
 edicte etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până
 la 150 de cuvinte, 3 il., până la 200 de cu-
 vinte, 4 fl., de aci în sus 5 fl.

Corespondințele se adresează redacțiunii
 „FOAIA DIECESANĂ“;
 ează banii de prenumerațiune și inserțiunilor la
ADMINISTRAȚIA
 Librăriei și Tipografiei diecesane în Caransebeș.

Cuvântarea

*Escelenței Sale arhiepiscopului-mitropolit Miron Roma-
 nul la deschitarea sesiunii sinodului ordinaru al archi-
 diecesei transilvane, la 4/16 Aprilie 1893.*

Pre stimați Domni, iubiți frați, iubiți fii sufletesci!

Trebue să Ve cer din capul locului binevoitoarea indulgență, dacă astădată puterile mele fizice și în proporțiunea acestora, cele spirituale. nu-mi vor fi de ajuns pentru a conduce, cum aș dori, cu toată acuratețea consultările noastre sinodale, și dacă lipsa acestor puteri se va vedea chiar în puținele cuvinte, ce am să vi le grăiesc la aceasta într'unire a noastră.

Veți fi așteptând doară, că eu din locul acesta să dau seamă de situațiunea generală a bisericii noastre și de momentele mai însemnate ale vieții noastre bisericesti dela ultimul nostru sinod încoaci; eu însă din cauzele cele ce indicai, astădată nu mă simt în stare de a putea satisface unei astfel de așteptări, ci las să o facă aceasta rapoartele generale ale consistoriului archidiecesan, care vi se vor presenta imediat.

Cu toate aceste nu pot, să nu constatez, cel puțin în termeni generali, un rezultat al convingerilor mele pot să zic un adevăr neresturnabil: că deși sânt mari și multe greutățile, cari ni se pun în calea progreselor și aspirațiunilor noastre culturale, viitoriul nostru pe terenul bisericesc este pus — așa zicând — în mâinile noastre, și dacă noi vom avea destulă inimă pentru sânta noastră biserică nu ne vor lipsi nici celelalte mijloace fizice și morale, pentru a ne apera, a ne înări, a ne asigura.

Să nu Ve fie nici spre surprindere, nici spre supărare, dacă trebue să observ la acest loc: că un rău mare a prins rădăcini în viața noastră bisericască, și acest rău mare este indiferentismul religionariu, care face să slăbească legăturile interne dintre membrii aceleas biserici, face să recească rēvna lor pentru apărarea bisericii în contra duș-

manilor ei, să recească rēvna și devotamentul, cu care străbunii noștri și-au sciut apăra sânta biserică ortodocsă în fața celor mai grele ispite și prigoniri.

Vē rog și vē conjur Preastimați Domni deputați, frați și fii ai mei sufletesci, să conlucrați toți și fiecare în cercul său de activitate la stârpirea acestui rău, care dispărēnd odată, va face loc devotamentului și alipirei călduroase către instituțiunile sântei noastre biserici; ale acelei biserici, care nu dușmănesce, nu asupresce, nu osândesce pre nimeni pentru convingerile lui, dar a sa credință și a/e sale tradițiuni le ține mai pe sus de toate altele.

Cultivarea simțului religios în modul, cum ni-o propune biserică noastră ortodocsă, nu detrage nimic din cultivarea cu asemenea rēvnă a simțului național; ba din contră, fiind organizată biserică noastră pe pincipiul de naționalitate, ea cu tot dreptul pretinde dela noi toți, ca să ne conservăm, naționalitatea noastră și să respingem resolut toate încercările de a ne slăbi sau chiar suprima simțul național; așa dar să urmăm a fi ca creștini buni totdeauna și naționaliști buni ori cât am avea să suferim pentru acest simț natural al nostru.

Unite între sine ca trup și suflet aceste două atribute, ele vor forma comoara inimii noastre și ne vor da puteri de a ne conserva, întări și asigura biserică națională pentru toți vecii așa, ca porțile iadului să nu aibă putere asupra ei; și cu aceasta revin la acea ce am zis mai înainte: că viitoriul nostru pe terenul bisericesc este pus în mâinile noastre; înțelegându-se altcum de sine, că noi în viața noastră bisericască și în toate referințele lumesci vom rămânea totdeauna credincioși Măiestății Sale preagrațiosului nostru monarch, și preainaltei case domnitoare; deasemenea vom rămânea credincioși și patriei noastre, spre a căreia fericire vom conlucra și noi din resputeri ca cetățeni loiali, rēvnitori numai pentru drept și dreptate.

Aceste sânt momentele, ce cred, că a trebuit să le amintesc în cuvântul meu presidial de deschidere;

ear în celelalte sum de cea mai bună credință, că discușiunile noastre sinodale și vor ținea și astădată, ca în anii trecuți, cursul lor normal spre lauda instituțiilor noastre sinodale și spre binele bisericii; și acum după toate acestea reînviindu-mi rugăciunile pentru ajutorul atotputernicului, declar de deschisă sesiunea ordinară a sinodului nostru arhiepiscopesc pentru anul curent 1893.

Sinodul eparchial.

Ședința I.

ținută la 4 Aprilie 1893.

Președinte :

P. S. S. D. Episcop diecesan
Nicolae Popea.

Notariu :

Teodor Cioloca.

1. După finirea sântei liturgii împreună cu chemarea Duhului sânt celebrată în biserica catedrală prin Prea Sântia Sa Domnul Episcop diecesan Nicolae Popea, cu asistință numeroasă, cu care ocaziunea s'a ținut și părăstas pentru fericitul Archiepiscop și Metropolit Andreiu Baron de Șaguna, și pentru Episcopul Ioan Popasu, pentru mecenatul Emanuil Gozdu, precum și pentru fondatorii : Dimitrie Peța, Dimitrie Hațegan, Dimitrie Miculescu, Costa Tismăniariu și Elisabeta Peța, deputații adunați în sala edificiului Comunității de avere, esmit o deputațiune la Prea Sântia Sa Domnul Episcop diecesan, spre a-l invita la deschiderea sinodului.

În urma acestei invitații Prea Sântia Sa însotit de deputațiunea esmisă, intrând între urări de „să trăească” în sala ședinței, ocupă locul presidial și deschide ședința prin cuvântarea publicată în Nrul precedent.

2. Costatându-se prezența a 35 de deputați, Înaltul Presidiu enuncie capacitatea Sinodului de a aduce deciziuni valide, și disignează de notariu al zilei pe Teodor Cioloca.

3. Raportul general al Consistoriului diecesan ca senat bisericesc pe anul 1892.

Să transpună comisiunii bisericesci.

4. Actele referitoare la înființarea fundațiunii lui Costa Tismăniariu și a soției sale Ecaterina născută Popescu din Dognecea.

Se transpun comisiunii bisericesci.

5. Actele referitoare la alegerea unui profesor la institutul teologic diecesan.

Se transpun comisiunii bisericesci.

6. Rugarea învățătorului de cântări și tipic George Petrescu pentru urcarea salariului său la 600 fl.,

Se predă comisiunii bisericesci.

7. Raportul Consistoriului diecesan în cauza arondării cercurilor electorale pentru deputații congresuali.

Se predă comisiunii speciale.

8. Actele referitoare la înființarea a două eparchii noi în provincia noastră metropolitană.

Se dau comisiunii speciale.

9. Concluzul sinodului protopresbiteral al Făgetului în privința birului parochial.

Se dă comisiunii bisericesci.

10. Petițiunea preotului Șerban Stoilă din Butin pentru un ajutoriu de bani.

Se dă comisiunii bisericesci.

11. Rugarea parochului orb Maxim Novacovicu din Ghêrbovăț pentru un ajutoriu anual de 50 fl., v. a.

Se dă comisiunii bisericesci.

12. Petițiunea clericului de cursul al III-lea George Dragomir pentru conferirea unui stipendiu spre a-ș putea completa studiile sale teologice la facultatea teologică dela universitatea din Cernăuți.

Se dă comisiunii bisericesci.

13. Petițiunea lui Ioan Atim din Bozovicu pentru rezolvirea tuturor acuzelor date contra preoților de acolo George Dimitrieviciu senior și junior.

Se dă comisiunii bisericesci.

14. Petițiunea lui Mihail Curuța și consoți din Șipet pentru rezolvirea acuzelor contra preotului de acolo Teodor Cioloca.

Se dă comisiunii bisericesci.

15. Actele referitoare la alegerile supletorii a doi deputați preoțesci în cercul electoral al VII-lea Jebel și al XVII-lea Teregova și a unui deputat mirean în cercul electoral al XI-lea din Iam.

Se dau comisiunii verificătoare.

16. Reprezentațiunea sinodului protopresbiteral al Bogșei-montane pentru îmbunătățirea dotațiunii protopresbiterului.

Se dă comisiunii bisericesci.

17. Raportul general al Consistoriului diecesan ca senat școlăriu.

Se dă comisiunii școlare.

18. Recursul profesorului dela institutul teologic și pedagogic diecesan Iosif Bălan contra decisului consistorial din 12 Faur 1893 Nr. 3582 Ș. ex 1892.

Se dă comisiunii școlare.

19. Petițiunea comunei bisericesci din Varadia, pentru un ajutoriu de 200 fl., în scopul susținerii clasei a II-a dela școala noastră confesională de acolo.

Se dă comisiunii finanțiale.

20. Raportul general al Consistoriului diecesan ca senat episcopesc pe anul 1892.

Se dă comisiunii finanțiale.

21. Consistoriul diecesan ca senat episcopesc transpună propunerea fiscului consistorial în privința asecurării dreptului de proprietate și folosință a intravilanului parochiale în general și în special în privința intravilanului din Iladia.

Se dă comisiunii speciale.

22. Consistoriul diecesan transpună actele referitoare la fondul școlar din comuna Borlovenii vechi din fostul confiniu militar.

Se dă comisiunii speciale.

23. Consistoriul diecesan ca senat episcopesc transpună rugarea preotului din Banloc în cauza replătirii sumelor anticipate din fondul preoțesc pentru depurarea dărilor ce au însărcinat sesiunea parochială de acolo.

Se dă comisiunii finanțiale.

24. Consistoriul diecesan ca senat episcopesc transpună actele referitoare la lucrările de adaptare efectuate

în partea din dărēt a casei diecesane Nr. 478 din Caransebeș cerēnd aprobarea lucrărilor efeptuite, și indemnitate pentru supraerogatul de 1901 fl. 61 cr.

Se dă comisiunei finanțiale.

25. Consistoriul diecesan ca senat epitropesc subșterne socoțile fondurilor diecesane pe anul 1892 cerēnd totdeodată indemnitate pentru unele supraerogări.

Se dă comisiunei finanțiale.

26. Consistoriul diecesan subșterne bilanțul tipografiei și librăriei diecesane pe anul 1892.

Se dau comisiunei finanțiale.

27. Consistoriul diecesan subșterne preliminarul pe anul 1894.

Se dă comisiunei finanțiale.

28. Rugările deputaților Ioan M. Roșu, Trifon Miclea și Leontin Simonescu, pentru concediu pe întreaga durată a sesiunii prezente.

Sinodul declară de urgente aceste rugări, și pertractându-le imediat acoardă concediile cerute.

29. Rugarea sinodului parochial al comunei bisericesci din Bogșa-română ca să i-se permită a manipula și pe viitoriu fondul școlar după usul de până aci.

Se dă comisiunei finanțiale.

30. Rugarea comitetului parochial din Silagiu pentru un ajutoriu de 326 fl., ca se poată termina repararea turnului dela s. biserică de acolo, și pentru ameliorarea dotațiunei preotului.

Se dă comisiunei petiționare.

31. Raportul comisiunei sinodale pregătitoare despre scontrarea cassei diecesane.

Se dă comisiunei finanțiale.

32. Rugarea deputatului Toma Dogariu pentru concediu pe întreaga sesiune presintă.

Sinodul declară rugarea de urgentă și pertractându-o acoardă concediul cerut.

33. Deputatul Dr. Alesandru Mocsonyi însinuă o propunere în cauza cestiunilor politico-bisericesci pendente și se roagă a se pune la ordinea zilei în proxima ședință.

Sinodul ia act despre această propunere și o pune la ordinea zilei a ședinței proxime.

Ne mai fiind alte obiecte de pertractat, Presidiul anunță proxima ședință pe ziua următoare la 10 oare a. m. și rădică ședința.

Nicolae Popea, m. p. **Teodor Cioloca**, m. p.
Episcop. notariu.

Ședința II.

ținută la 5. Aprilie 1893 înainte de amezii.

Președinte:

F. S. S. Dl Episcop diecesan

Nicolae Popea.

Notariu:

Ioan Marcu.

34. Deschizēndu-se ședința la 10 oare antemeridiane și designāndu-se de notariu al zilei Ioan Marcu, să cetește protocolul ședinței prime și

Se autentică.

Se presentă apoi următoarele eshibite:

35. Raportul Consistoriului diecesan ca senat epitropesc, în cauza cumpărării bunului din Visag a proprietariului George Secoșan.

Se predă comisiunei finanțiale

36. Rugările deputaților sinodali Dr. Iuliu Pușcariu și Petru Broșteanu pentru concediu pe întreaga durată a sesiunii prezente.

Sinodul declară rugările de urgente, și pertractându-le imediat acoardă concediul.

37. Petițiunea lui Iosif Moise și consoți din Voivodinți, ca la școala de fete de acolo în locul învățătorului substitut Traian Fengea să se institue o învățătoare.

Se predă comisiunei școlare.

38. Petițiunea comitetului parochial din Gaiul-mic pentru un ajutoriu de bani pe seama edificării de nou a salei de învățământ.

Se predă comisiunei școlare.

39. Rugarea preotului Petru Popoviciu din Borlovenii-noi pentru de a se esopera dela erariu desdaunarea celor 16 de jugere, ce lipsesc din sesiunea parochială de acolo.

Se predă comisiunei bisericesci.

40. Raportul delegațiunei congressuale în afacerile controversate încă necomplanate definitiv cu coreligionarii sērbī, respective cu ierarchia sērbească.

Se predă comisiunei speciale.

41. Notificarea telegrafică a sinodului archidiecesan în cauza cestiunilor politico-bisericesci.

Se predă comisiunei speciale.

42. Rugarea deputatului Dr. Aureliu Novac pentru concediu pe întreaga durată a sesiunii.

Sinodul declară rugarea de urgentă, și pertractându-o imediat acoardă concediul cerut.

43. Comisiunea verificătoare, prin raportorul ei Andreiu Ghidiu, propune verificarea deputatului preoteșc Dr. Traian Badescu, ales în cercul al XVII-lea din Teregova, deasemenea și a deputatului mirenesc Dr. Petru Cornean, ales în cercul al XI-lea din Iam, fiindcă actele electorale s'au aflat în ordine, și alegerile nu sunt atăcate prin protest; eară referitoriu la cercul preoteșc al VII-lea din Jebel propune, ca acesta să se declare de vacant, deoarece alesul, preotul Vichentie Prohab, a reposat în întretimp.

Sinodul verifică pe deputatul preoteșc Dr. Traian Badescu și pe deputatul mirenesc Dr. Petru Cornean, și declară de vacant cercul preoteșc al VII-lea din Jebel.

44. Deputatul Dr. Alexandru Mocsonyi după o motivare detaliată propune următoriu proiect de rezoluțiune în cestiunile politico-bisericesci pendente.

Considerānd, că reformele radicale, puse în vedere în programul politico-bisericesc al guvernului, dacă s'ar realisa, lipsind toate relațiunile familiare ale cetățenilor statului de basa lor religios-morală și nealterabilă de astăzi, le-ar așeza pe base de drept de tot nouă, profane, pur lumesci și prin urmare schimbăcioase, ear de altă parte, deopotrivă cu celelalte biserici din patrie, în multe privințe ar vătēma în mod grav drepturile și interesele vitale ale bisericeii noastre ortodoxe naționale române, basate pe

invătăturile nealterabile ale lui Christos și în legile străvechi ale patriei;

Considerând, că sinodul diecesan ar comite o neglijare a datorințelor sale, dacă în fața unor pericole atât de amenințătoare pentru biserică nu ar lua măsurile posibile între marginile legale ale competenței sale, pentru evitarea acelor, încă în stadiul de acum al acelor proiecte de reforme problematice;

Considerând, că reformele contemplate nu derivă din vr'o necesitate generală, simțită de popoarele creștine ale patriei noastre, ci din contră ele ar vătămă adânc, și în urmă ar sgudui în mod îngrijitoriu sentimentele religioase morale, astăzi încă adânc înrădăcinate, mai ales în inimile credincioșilor bisericii noastre;

Considerând că introducerea matriculelor de stat și-ar greși cu desăvârșire scopul principal, adică cel relativ la botezurile necompetente, pentru că matriculele de botez, despre un act sacramental, carele numai preotul îl poate săvârși, nici odată nu se pot preface în matricule de stat, ear aci numai astea ar fi de considerat;

Mai departe, că prelăungă aceea, că astfel de măsuri, în starea prezentă a administrațiunei noastre politice ar sgudui în mod serios siguritatea și autenticitatea acestor registre publice, — credincioșilor bisericii noastre ca contribuabili ai statului le-ar impune sarcini noue, grele și nejustificate, clerului nostru i-ar cauza o daună simțitoare în venitele sale și altmintrelea insuficiente și afară de acestea ar altera legătura spiritual-bisericească dintre părinții sufletești și credincioșii lor;

Că prin urmare introducerea matriculelor de stat, ar fi o măsură necorespunzătoare scopului contemplat, costisitoare și asemenea daunoasă pentru stat ca și pentru biserică;

Considerând, că introdusă intenționată căsătorie civilă, așezemintele sacre ale dreptului canonic al bisericii noastre ar perde din autoritatea lor vigoarea legală de care se bucură astăzi, judicatura bisericească în afacerile matrimoniale s'ar desființa, ear cununia bisericească, despoiată de vigoarea ei de drept, în ochii masselor, care ușor se lasă a fi confundate prin astfel de măsuri distrugătoare, ar putea să se degrădeze la o ceremonie cu totul superfluă, fiind ea lipsită de toată valoarea practică și totuș împreună cu unele spese, deci biserica ar fi grav lovită în două privințe, fiindcă de o parte, prin astfel de reforme, de și în contra intențiunilor autorității de stat, dar totuși sub sentul ei, așa zicând prin stat s'ar provoca și promova indiferentismul religionar, ear de altă parte plenitudinea auctorității bisericești, de care se bucură de secol, s'ar reduce la minimul ei;

Considerând mai departe, că o atare devalvare fatală a străvechei autorități bisericești, ar face biserica incapabilă de a păși cu efect în contra răspândirii necredinței, de care tocmai în urma astorfel de reforme trebuie să ne temem, ear prin aceasta biserica ar deveni totodată incapabilă și de a corespunde în deplină măsură misiunii sale publico-politice, adică de a servi statului, ca ultimul, cel mai puternic și cel mai sigur razim al ordinii sociale: căsătoria civilă intenționată, ar fi deci deopotrivă pernicioasă pentru stat ca și pentru biserică;

Considerând că modificarea art. de lege LIII. din 1868. care formează sorginta proprie a actualelor discusii confesionale, — de asemenea pusă în vedere prin programul politic bisericesc al guvernului. ar forma numai un act de dreptate politică și de liberalism, căci apartinența confesională a cetățenilor nu constituie un interes de stat. prin urmare, o restrângere prin lege a libertății naturale a părinților relativ la confesiunea copiilor lor, în această privință învalvă o spoliare de drept, așadar o astfel de modificare de lege, respective un asemenea act de dreptate nu reclamă nici din punctul de vedere al confesionalismului vre-o compensațiune, nici din punctul de vedere al statului luarea unor măsuri legislative de apărare, cu atât mai puțin returnarea unor instituțiuni seculare, bine așezate și bine probate.

Considerând mai departe, că pretinsele inconveniente cari s'ar fi ivit pe ici pe colo la căsătoriile micste și ale celor convertiți, la care se și face provocare spre justificarea intenționatei reforme de căsătorie, nu derivă din simultana valoare legală a dispozițiunilor incongruente ale dreptului matrimonial la diferitele confesiuni, ci din nerespectarea acestor dispozițiuni sau a legilor generale ale țerei, dar astfel de casuri, de altmintrelea excepționale, ar putea să justifice cel mult oareșari dispozițiuni potrivite excepționale, nici într'un cas înse nar putea justifica măsuri legislative atât de radicale și generale, cum ar fi intenționata regulare uniformă a dreptului matrimonial prin lege de stat, dar nici inconveniente, nu s'ar curma prin o atare regulare, pentru că nu există lege care se nu poată deveni nerespectată;

Considerând deci, că o regulare prin lege a dreptului matrimonial, uniformă, basată pe ideia căsătoriei civile obligatoare, nu pretinde absolut nici un interes de stat;

Considerând în fine, că interesele vitale ale statului și ale bisericii, basa religios-morală a familiei și sentimentele de pietate și de frica lui Dumnezeu ale milioanelor de cetățeni ai statului nu pot forma obiect de rivalități pentru putere politică;

Sinodul diecesan dechiară, respective decide, că repudiază cu toată rezoluțiunea intenționată introducerea a matriculelor de stat și a căsătoriei civile obligatoare ca pe unele reforme distrugătoare, care nu purced din necesitățile popoarelor, care nu sunt justificabile prin nici un interes de stat, și care de o potrivă ar fi pernicioase pentru stat, pentru societate și pentru biserică.

Totdeodată sinodul recearcă pe Prea Sântia Sa Părintele Episcop diecesan, ca împreună cu Escelența Sa Părintele Archiepiscop și Metropolit și cu Prea Sântia Sa Părintele Episcop al Aradului, să întrevină cu întreaga lor influință legală atât la înaltul guvern, cât și în casa magnaților, ear în cas de necesitate, prin o reprezentațiune omagială la Maiestatea Sa Preagrățiosul nostru Monarch, pentru ferirea sănții noastre bisericești de pericolele ce o amenință.

În privința regulării libertății religioase, de asemenea intenționate prin programul politic bisericesc al

guvernului, sinodul nu află de lipsă a se pronunția înainte de a cunoaște proiectul respectiv ;

Ear relativ la recepțiunea confesiunii israelite, care și ea formează un punct în programul guvernului :

Sinodul declară, că însuflețit pururea de spiritul toleranței creștine, nu s'ar simte nici chemat nici îndemnat de a-și rădica vocea în contra unei recepțiuni formal legale a confesiunii israelite, până unde aceea nu va atinge principiile fundamentale ale bisericii creștine ; dar prin o eventuală libertate de trecere, basată pe principiul reciprocității interconfesionale între creștini și israeliți, după convingerea sinodului, fără de o morală abnegațiune de sine, nici o biserică creștinească, nu s'ar putea simți linisită.

După ce la obiectul acesta mai vorbesc deputații: Filip Adam, Coriolan Bredicean, Constantin Radulescu și Filaret Musta,

Sinodul unanim primesce proiectul de rezoluțiune propus de deputatul Dr. Alecsandru Mocsonyi și-l rădică la valoare de conclus.

45. Referentul comisiei speciale, deputatul C. Radulescu, raportează în obiectul înființării celor două eparhii noauă, espunând propunerea consistorială, carea în esență este următoarea: Deocamdată, până la reactivarea Episcopiei istorice din Timișoara, s'ar înființeze în Timișoara un Consistoriu, la care s'ar aparțină cele patru protopresbiterate din Bănat, care de presinte s'nt încorporate eparhiei aradane, apoi protopresbiteratele Ciacovei și Panciovei, de presinte aparținătoare eparhiei Caransebeșului, care Consistoriu de nou înființând s'ar substea scaunului episcopesc din Caransebeș în aceeași referință, precum stă Consistoriul orădan scaunului episcopesc din Arad, fără alterarea venitelor actualilor Episcopi.

Comisiunea specială din partea sa propune în acest obiect următorul proiect de conclus.

Sinodul eparhial, luând de basă conclusele congruente pentru înființarea cu timpul a celor două Episcopii istorice în Timișoara și Oradea-mare, primesce propunerea consistorială, decizând, ca întreaga propunere consistorială, cu motivele ei s'ar accludă la protocol.

Totdeodată sinodul salută cu bucurie năsuința confracțiilor din archidieceasă de a înființa o noauă Episcopie pe tertoriul archidiecesei.

În fine, diecesa soră a Aradului s'ar încunosciițează despre acest conclus încă în sesiunea presentă.

Față de această propunere a comisiei, deputatul Dr. Alecsandru Mocsonyi face următoarea contrapropunere:

Sinodul luând spre sciință propunerea consistorială îndrumă Consistoriul diecesan ca pre basa aceleia s'ar pună în conțelegere cu Consistoriul arădan, ca așa votul uniform al sinoadelor eparhiale s'ar poată presenta Consistoriului metropolitan, respective congresului național.

Eară deputatul Filaret Musta face următoarea contrapropunere:

Cestiunea s'ar se ia astăzi dela ordinea zilei și s'ar se pertracteze mâne.

După ce mai vorbesc deputații Coriolan Bredicean, Mihail Popoviciu și Dr. Stefan Petroviciu se pune la vot

propunerea deputatului Filaret Musta, ca cea mai îndepărtată de propunerea comisiei, și neprimindu-se aceasta,

Sinodul prin majoritate de voturi rădică la valoare de conclus contrapropunerea deputatului Dr. Alecsandru Mocsonyi.

Fiind timpul înaintat, ședința următoare se anunță pe după ameazi la 5 oare, eară ședința presentă s'ar rădică.

Nicolae Popea, m. p.

Episcop.

Ioan Marcu, m. p.

notariul zilei.

Istoria bisericii gr. or. române din Transilvania și Ungaria dela „unire“ până la anul 1810.

O icoană destul de interesantă despre starea lucrurilor ne dă activitatea episcopului unit Inocențiu Clain. Acest om providențial a lucrat mult pentru binele bisericii și națiunii sale; el cerea în petițiunile sale drepturi nu numai pentru poporul unit, ci și pentru poporul român, și deși i-a succedat a esopera pentru biserică unită privilegii mari — în anul 1744 capătă biserică unită egala îndreptățire cu biserică catolică¹⁾ — căzu jertfă uneltirilor iesuistice, căci acusat fiind de iesuitul P. Balog fu eitat la Viena, de acolo fugi la Roma, ear averile lui au fost toate confiscate.²⁾

Și sub domnia împărătesei Maria Terezia a avut s'ar suferă biserică ortodoxă mult, căci dispozițiile și legile ținteau la nimicirea totală a bis. gr. ort., dar împrejurările au adus cu sine, că tocmai sub domnia împ. Maria Terezia a fost biserică ortod. recunoscută în Transilvania și Românii capătară dreptul s'ar aibe administrator episcopesc și cler propriu. Despre aceste vom aminti mai la vale.

Luând Maria Terezia cârma statului și-și îndreaptă activitatea pe terenul bisericesc, mai ales al unirei, și prin mai multe decrete ordonează recunoascerea și egala îndreptățire a bisericii unite cu cea catolică și în anul 1744 ajunge biserică unită la libertatea deplină; pe de altă parte era politica principală a guvernului, ca s'ar nimicească total religiunea ortodoxă în Transilvania. Dar în timpurile cele mai grele fu cercetat poporul ortodox de un călugăr sârbesc, carele îl întări în religiunea sa. În Martie 1744³⁾ veni călugărul Visarion prin părțile

¹⁾ Hurmuzachi op. cit. pag. 115.

²⁾ P. Bod ne istorisește în op. cit. pag. 316 un episod interesant din biserică unită. Fiind adevărat episcopul Clain întrebă de comisiune la anul 1737 că oare Românii s'nt într'adevăr uniți? În adevăr zise episcopul, dacă li se vor da cele cer. La aceste obiectându-se: Prin urmare s'nt numai condiționați uniți? De bună samă, fu respunsul episcopului, căci dacă nu li vor incuviința postulatele s'nt gata a înbrățișa chiar și religiunea trucească.

³⁾ P. Bod. op. cit pag. 349. La P. Maior op. cit pag. 103 se află anul 1742.

Bănatului spre a cerceta mănăstirile. El avea din partea patriarhului sârbesc Arsenie Ivanovici Șacabent o scrisoare de recomandăție, scrisă în limba latină și sârbească¹⁾. Visarion a cercetat mănăstirea Hodoșului, de aci s'a dus la Lipova, Dobra, Deva, Oreștie, Hațeg. Fiind Visarion un ascet mare și având cunoștințe temeinice în ramul teologiei, da învățături folositoare poporului pe unde trecea și le recomanda să abstea de la unirea cu biserica Romei, espunând toate relele cari rezultă din aceasta unire. Românii văzând, că călugărul le predica despre religiunea lor, îi eșiau mulțime înainte și ascultau învățăturile lui.

Nu petrecu însă mult timp nici Visarion prin Transilvania, căci episcopul unit împreună cu dirigătorul începură a-l urmări și guvernatorul Ioan Halle dete ordin să-l prindă și să-l ducă în închisoarea din Sibiu.²⁾

P. Bod ne istorisește, că episcopul Clain l'ar fi cercetat pe Visarion în închisoarea din Sibii și l'a înfruntat, că a venit în Ardeal spre a-i conturba liniștea, dar călugărul l-a înfruntat la rëndul seu pe episcop zicându-i, că are să răspundă la judecata de apoi pentru atâtea suflete abătute dela credința veche. Intrebat fiind, ce crede despre pontificele roman, a răspuns, că îl ține de un episcop ca și pe Clain.³⁾

Dela Sibiu a fost transportat Visarion la Alba Iulia ear de acolo la Viena, unde a fost eliberat. P. Bod ne mai spune, că dela Viena s'ar fi dus Visarion cu ambasadorul împărătesei Rusiei la Moscva.

Petrecherile lui Visarion între Românii din Transilvania au avut mare efect, căci Românii protestează acum cu energie contra unirei, încât guvernatorul Halle însciințează curtea din Viena la 1745,⁴⁾ că valurilor unirei li se opun Românii cu tărie.

Împărăteasa Maria Terezia înfruntă prin un edict din 15 Aprilie 1746 pe toți funcționarii, că nu sunt destul de energici în combaterea Românilor, că nu pedepsesc pe contrarii unirei și ordonează, ca pe Românii din Vințul din jos și din Borberek, cari au îndrăsnit a da un memorandum în numele sismaticilor, să-i aresteze numai decăt⁵⁾ ear popii uniți, cari vor fi trecuți la neunire, să se oprească dela ori ce funcțiuni sacerdotale.

Nu mult după acestea numesce împărăteasa

¹⁾ Vezi scrisoarea de recomandăție la Șaguna op. cit pag. 180.

²⁾ Barițiu op. cit. I. pag. 422.

³⁾ P. Bod. op. cit. pag. 352—353.

⁴⁾ Hurmuzachi op. cit. II. pag. 131

⁵⁾ P. Bod op. cit pag 378—387.

3 protectori ai unirei, cari erau cancelarul br. George Pongratz, protonotarul br. David Henter și directorul Petru Dobra. Acestora le dă împărăteasa o instrucțiune în 20 Iunie 1746, care opresce ori ce trecere dela biserica unită la cea neunită, ba putem zice, că nimicesce cu totul caracterul bisericii orientale din Transilvania.

Instrucțiunea dată de împărăteasa protectorilor unirei, care e încă puțin cunoscută și are pentru noi o însemnătate mare, căci din ea vedem ce fel de mijloace s'au folosit pentru propagarea unirei, e următoarea:¹⁾

1. Spre a satisface voinței și dispozițiilor regesci și a veni într'ajutor unirei periclitată și a clerului persecutat, protectorii în conțelegere cu clerul nainte de toate se vor silii, ca răul abaterii dela unire, carele grasează mai ales în fundul regiu, comitatul Hunedoarei, prin unele părți din comitatele Albei Târnavelor și în districtul Făgărașului, să nu se estindă și în alte părți prin popi, clerici și seculari șismatici și prin laici.

(Va urma.)

Schițe din Istoria literaturii române.

Text făcut de prof. E. Hodoș pentru tinerimea Institutului pedagogic și teologic din Caransebeș.

(Continuare)

Date biografice. Boerii din Muntenia și Moldova, începând din jumătatea întâi a veacului al 19-lea se obișnuiesc a-și trimite fiii să învețe carte la universitățile Apusului: aceasta a făcut mai târziu, ca reformele să pătrundă atât de repede în principate, cum nu s'a pomenit nicăiera în alte țări. Și *Vasile Alecsandri* face parte din tinerii boeri cari, entuziasmați de patriotizm și întorși cu idei nouă dela universitățile Franței și Germaniei, încep a da altă față societății din principate. Ieste născut din părinți de origine venețiană, în anul 1821 în Bacău, unde părinții sei se refugiase de frica revoluției. S'a petrecut anii copilăriei în Mircești, la o frumoasă moșie; a învățat într'un pension din Iași, ear la 1834 ie trimis cu alți tineri din familii boerești la Paris. Acolo, în 1836, trecând examenul de bacalaureat, se înscrie la studiile de medicină, apoi de drepturi și însfârșit de matematici; pe rând le părăsește pe toate, și citește

¹⁾ Instrucțiunea aceasta o aflăm numai la P. Bod op. cit. p. 396, ear Hurmuzachi op. cit. II. pag. 131 face amintire de o astfel de instrucțiune din 14 Oct. 1745.

mai bucuros pe Chateaubriand (pronunță: Șatobrian) și alți autori clasici francezi. În anul 1839, împreună cu amicul său C. Negri, face o călătorie în Italia, la Florența, Roma și îndeosebi îl impresionează Veneția. După o absență de cinci ani, se întoarce în patrie.

Eată cum ne înfățișează *G. G. Bengescu* atât pe Alecsandri de pe la anii 40, cât și pe amicul lui, C. Negri (în Conv. Lit. 1888, pe vremea când trăea încă poetul). Alecsandri reveni la Iași în Decembrie 1839. Primele luni, care urmează după întoarcerea lui în țară nu fură pentru familia sa și pentru dânsul, decât o lungă și nemărginită încântare. Cu ce veselie îl primi casa părintească, tată mamă, surori și frate; cu ce bucurie copilul revăzu pe părinți și cu ce mândrie părinții priviră pe copil, aceasta o vor pricepe și o vor simți toți aceia cari după mai mulți ani petrecuți în străinătate, au gustat plăcerea de a se regăsi în țara lor natală, în casa unde au copilărit, în sinul unei familii cu atât mai scumpe și mai iubite, cu cât despărțirea a fost mai lungă și mai amară. În curs de cinci ani, Alecsandri nu văzuse pe mama sa . . . de care astăzi încă nu poate să vorbească fără a fi pătruns de o adâncă și duioasă emoțiune. Și într'adevăr, iel dorește mamei sale câteva din darurile cele mai prețioase, cu care natura l-a înzestrat: blândeța, distincțiunea manierilor, delicateța simțemintelor. Toate aceste calități, pe cari le cunoaște și le prețuiește oricine a fost măcar o singură oară în relație cu Alecsandri, luată prin contactul zilnic ce fiul îl avu cu mama un nou și puternic avânt, și se pare că sub influența acestei femei de spirit sufletul tinerului să se fi deodată deschis cu toate podoabele sale ca o floare, asupra căreia se revarsă lumina binefăcătoare a soarelui. Părintelui seu însă îi iera grabă de a-l vedea ocupând o slujbă; tocmai atunci un post iera vacant la Casa pensiilor, iel îl obțină pentru fiul său și Alecsandri debută în cariera administrativă. . . Cu părul său cel lung, ce-i cadea pe umere; cu cravatele sale stacojii, aduse din Italia; cu largele gilete pe care le purta, și care ierau croite după moda Parizului de pe la 1830, noul funcționar nu căpăta fără oarecare nevoe încrederea clienților sei obișnuți. Boerii cei vechi, statornici în obiceiurile lor, îmbrăcați cu *antereu* (haină lungă, purtată imediat peste cămașă), cu *giubea* (haină lungă blănită), cu *șal*, și cu *ișlic* (căciulă), nu vedeau cu bucurie asemenea inovațiuni în costum, temându-se de o schimbare și mai însemnată în năravuri și în idei; ear pe altă parte sgomotul, ce începea a se face împrejurul tinerilor reîntorși din Occident; simțemintele ce li se presupuneau; svonul ce ieșise despre dispozițiunile, despre ideile lor, și mai ales despre hotărârea luată de dânsii de-a lucra în po-triva regimului de pe-atunci, și de-a oprî abuzurile unui guvern despotic, care se supunea orbește poruncilor străinilor; toate aceste împrejurări nu puteau cătuș de puțin să câștige *Nemților* și *Franțujilor* — astfel se porecliseră tinerii reveniți din Germania și din Franța —

simpatiile acelor, cari nu părăsiseră niciodată țara, și cărora le iera cu neputință a-ș închipui și a pricepe un alt trai de viață, alte obiceiuri, alte simțiri, alte idei decât ale lor. Ceeace contribuise și mai mult a mări spaima, care acești tineri o aruncaseră în boerime și în guvern, iera epidemia duelurilor, de care mai toți păreau atinși. . . Crescuți unii în Germania, alții în Franța; formați prin urmare la două școli cu totul deosebite, ale căror principii, tendințe și tradițiuni, iei le adoptaseră cu entuziasm; învățați a admira cei dintâi pe Klopstock, pe Lessing, pe Frederic II., pe Goethe, pe Schiller; cei dea doilea pe Voltaire, pe Rousseau, pe Napoleon, pe Lamartine, pe Hugo; reîntorși de curând din două țări rivale, unde îmbrățișaseră cu tot focul tinereții antipatiile, ciuda și chiar ura ce exista între ambele națiuni, în sinul cărora spiritul lor se dezvoltase, iera imposibil să nu nască din opozițiunea necontentită a ideilor și a simțemintelor lor certe zilnice și sgomotoase. Duelul iera rezultatul obișnuit a unor asemenea discuții, și desele întâlniri ce aveau loc în împrejurul Iașilor nu numai că inspăimântau pe boeri de firea lor pașnică și liniștiți, dar încă dădeau de lucru reprezentanților autorității, cari nu izbuteau, cu toată activitatea și cu tot zelul lor, a înfrâna aceasta furie sângeroasă. Trebuie să adaogăm, spre a fi drepti și echitabili, că în ziua când începă adevărata luptă pentru emanciparea țării, acești juni uitară deodată neînțelegerile, care îi despărteau; nu se mai văzură atunci nici *Nemți* nici *Franțuji*, ci numai Români împinși de aceeaș nobilă ambițiune, și doritori de a contribui cu toții împreună la desrobirea patriei lor. Câțiva dintre iei însă, mai așezați și mai înțelepți, cautaseră a se deosebi și a-ș face un nume altfel decât prin dexteritatea lor întru a învărti sabia sau a îndrepta pistolul, și încercaseră chear dela 1839 a deștepta la noi gustul studiilor istorice și literare. Astfel Cogălniceanu, după ce fundase „Alăuta românească“ . . . publicase în 1840 „Dacia literară“. În această foaie apără întâia operă a lui Alecsandri: *Buchetiera* dela Florența. . . Dacia literară nu trăi însă mult timp: ea fu oprită de Vodă Sturdza, chiar în anul 1840, și Alecsandri, cu toate încurajările ce le primise, cu toate laudele care i se dedeseră, lăsă deocamdată literatura la o parte. Iel nu reluă condeiul în mână decât la 1842, după moartea mamei sale. . . Durerea lui Alecsandri fu nemărginită, și nimic nu putu s'o aline. Pentru a plânge mai bine pe aceea, a cărei memorie nu iera să se șteargă niciodată din inima sa, tinerul părăsi Iașii, și se retrase la țară, departe de orice distracțiune, de orice mângăere. Atunci, pentru prima oară, iel începă a străbate câmpiile și munții Moldovei, și dinaintea spectacolului măreț al acelei nature poetice, simți că și iel iera poet. Și într'adevăr, privirea peisajelor pitorești ale patriei sale; năravurile patriarcale ale țaranului român; melodiile pline de jale și de melancolie ale ciobanilor și ale lăutarilor; cântecele noastre poporane, în care resună amintirea eroică a unui trecut glorios, totul deschidea în sufletul său nouă și vaste orizonuri. . . Pe când Alecsandri . . . înavuțea litera-

tura poporală și elegiacă a României, . . . ideile liberale făceau din zi în zi progrese în Moldova, și guvernul prințului Sturdza cu anevoe năbușea scântele ce săreau din imaginațiile și din sufletele aprinse, amenințând a înfăcări țara întregă. O pleiadă de tineri nerăbdători de a scăpa patria lor de influența străină, de care Domnitorul nici nu voea, nici nu putea să se emancipeze, căuta prin toate mijloacele a arunca împrejurul lor semintele unei credinți entuziaste în viitorul și în destinele României. Cogălniceanu, Alecsandri, Negruzzi, Epureanu, Donici, Stamati, Rolla, Cuciureanu, A. Russo, Raleti, Roseteștii, și infine Ion Ghica, ce venise în 1843, să ocupe o catedră de matematică și de economie politică la Academia din Iași, lucrau cu toții împreună la deșteptarea simțământului național și la realizarea aspirațiilor ce fierbeau în toate inimile generoase. În fruntea acestei tinerimi iera Costache Negri . . . cel mai bun și cei mai scump prieten al lui Alecsandri. Prin farmecul fizionomiei sale, prin blândeța spiritului, prin mărimea caracterului, prin lealitatea și generositatea sufletului său, Negri a câștigat stima, iubirea tuturor acelor, cari l-au cunoscut. Înalt, frumos elegant, seducător în toate chipurile, pe atât de distins în înfățișarea sa, pe cât iera de nobil în simțiri, Costache Negri, multămită unor calități atât de strălucite având pe lângă acestea și privilegiul vârstei (născ. cătră 1812), nu întârziase să dobândească o autoritate netăgăduită asupra amicilor ce-l încunjurau, și să se bucure de-o influență, de care nu s'a servit niciodată decât pentru binele prietenilor și patriei sale. . . Iel fusese, înainte de 1848, unul din adepții cei mai zeloși ai ideilor liberale, și mai cu seamă ai unirii celor două țări surori.

(Va urma).

Varietăți.

Incheerea Sinodului. Sinodul nostru eparchial, după ce și-a terminat agendele sale în 5 ședințe, s'a încheiat Marți după amiază.

Alegerea din Blaj. La alegerea de Mitropolit în Blaj, ce s'a ținut în Dumineca Tomii Episcopul Victor Mihalyi, a intrunit 82, vicariul capitular Ioan M. Moldovan 49 și protopopul din Sibiu I. V. Rusu 37 voturi.

Mulțămită publică. Subscrisul mă simt îndătorat și pe astă cale a aduce cea mai sinceră și profundă mulțămită Ilustrității Sale Domnului deputat sinodal George Ioanoviciu, pentru că a binevoit a-mi dona suma de 10 fl. 37 cr., v. a. competența sa în diurne și spese de călătorie la sinodul eparchial. — Caransebeș, în 10 Aprilie v. 1893. — *George Dragomir*, cleric.

Necrolog. Invățătoria Petru Pitic din comuna Românesci, a reposat la 25 Martie în casa părinților sei în comuna Gârboveț. Inmormântarea s'a îndeplinit la 27 Martie prin trei preoți și doi invățători, în prezența unui public nenumeros.

Cuvântul funebral la rostit parochul locului, eară

ceremoniile funebrele le-a cântat corul plugarilor.

Pre reposatul îl deplîng neconsolabila lui soție, părinții, frații, surorile, și mai mulți amici și neamuri.

Publicațiune.

Din partea comunității de avere a fostului regiment conf: romano banatic Nr. 13 s'escrise pentru următoarele lucruri lițitațiune minuendă prin oferte închise ș. a.

a. Pentru reconstruarea closelui din aripa dreaptă a coasei Nr. 513 în Caransebeș.

b. Pentru îngrădirea cu stachete și decorarea curții și grădinei a așa numitei case grăniceresci și diferite reparături la casa grănicerească din Băile-Erculane.

Pentru lucrurile menționate s'au preliminar ș. a.

Pentru cele sub a) 315 fl. 12. cr.

Pentru cele sub b) 1031 fl. 62 cr.

Condițiunile precum și planurile și preliminarile se pot vedea la comitetul comunității de avere în Caransebeș în timpul oarelor oficioase.

Oferenții sânt deobligați a declara în ofertele lor, că cunosc condițiunile, planurile și preliminarile și se supun acestora, mai departe sânt deobligați a introduce în oferte prețul oferit atât în cifre cât și în litere.

Ofertele timbrate după prescisele legii sânt a se face pentru fiecare obiect separat și a se trimite comitetului comunității de avere în Caransebeș până la 24. Aprilie 1893 st. n. 11 oare a. m. într'un plic bine sigilat și provăzut cu inscripțiunea: „Ofert pentru reconstruirea closetului din aripa dreaptă a casei tale Nr. 513 în Caransebeș“ resp: „Ofert pentru îngrădirea cu stachete și decorarea curții și grădinei a așa numitei case grăniceresci din Baie Erculane“.

Fiecare ofert trebuie să conțină mai departe în numerar sau în hârtii de stat 10% ca vadiul din prețul oferit.

Ofertele, cari încurg mai târziu sau se abat dela condițiunile de mai sus, în fine ofertele telegrafice nu s'vor lua în considerare.

Caransebeș, 4. Aprilie 1893.

Comitetul comunității de avere.

[26] 2—3

(Reproducerea nu se onorează.)

Pentru argășitori!

farină de Vallonea și Myrabolan

eftin de căpătat.

Deposit

la

E. Wolf, Oravița.

Informațiuni la Carl Fischer, Viena, II, Grosse-Mohrengasse 6. [25] 2—3